

بررسی تاثیر اجرای آئین نامه نظام راهبری شرکتی سازمان بورس اوراق بهادار تهران

بر مدیریت سود

زهرا پورزمانی^۱
محمد رضا اولی^۲
جواد عبدالهیان^۳

تاریخ پذیرش: ۹۱/۹/۱

تاریخ دریافت: ۹۱/۳/۶

چکیده

در اواخر سال ۱۳۸۶، بورس اوراق بهادار تهران مقررات جدیدی در رابطه با حاکمیت شرکتی تحت عنوان آئین نامه نظام راهبری شرکتی تصویب کرد. هدف این تحقیق بررسی تاثیر اجرای این آئین نامه بر مدیریت سود شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد. بدین منظور با استفاده از تجزیه و تحلیل مقطعی ۱۳۳ شرکت در بورس اوراق بهادار برای سال های مالی ۱۳۸۵ و ۱۳۸۸ اطلاعات مورد نیاز جمع آوری گردید. با استفاده از مدل رگرسیون چند متغیره ارتباط بین متغیرهای مدیریت سود و ساز و کار های حاکمیت شرکتی بیان شده در آئین نامه مزبور مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج تحقیق نشان می دهد که به دنبال تصویب آئین نامه نظام راهبری شرکتی، استقلال هیات مدیره بهبود یافته، به طوری که بهبود سطح استقلال هیات مدیره با سطوح پایین تر مدیریت سود مرتبط می باشد. همچنین بین جدایی مدیر عامل شرکت از رئیس هیات مدیره و میزان مالکیت سهام مدیران موظف در سال ۱۳۸۸ نسبت به سال ۱۳۸۵ با مدیریت سود رابطه معنی داری وجود ندارد. با توجه به نتایج این تحقیق به منظور اثر بخشی بیشتر آئین نامه مزبور به عنوان یک ابزار نظارتی در بازار سرمایه پیشنهاد می شود آئین نامه نظام راهبری شرکتی در ایران به قانون تبدیل شده تا از ضمانت های اجرایی قوی تری بهره مند گردد.

واژه های کلیدی: آئین نامه نظام راهبری شرکتی، مدیریت سود، استقلال هیات مدیره، جدایی نقش مدیرعامل از رئیس هیات مدیره، میزان مالکیت سهام مدیران موظف.

۱- استادیار حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکزی zpoorzamani@yahoo.com

۲- عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی مشهد و دانشجوی دوره دکتری حسابداری واحد علوم و تحقیقات (مکاتبه کننده)

۳- کارشناسی ارشد حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی مشهد

۱- مقدمه

آیین نامه نظام راهبری شرکتی، کاهش مدیریت سود اعمال شده در صورت های مالی می باشد. این تحقیق با مقایسه سال های قبل و بعد از اجرای آیین نامه، به بررسی تاثیر اجرای آیین نامه مزبور بر مدیریت سود می پردازد. بدین منظور اثر متغیر های حاکمیت شرکتی شامل استقلال هیات مدیره، جدایی نقش مدیرعامل از رئیس هیات مدیره و میزان مالکیت سهام مدیران موظف را بر شیوه های مدیریت سود در شرکت های بورس اوراق بهادار تهران بررسی می کنیم. با توجه به تحقیقات انجام شده در زمینه رابطه حاکمیت شرکتی و مدیریت سود در ایران، اهمیت این تحقیق در آن است که به بررسی میزان اثرگذاری اجرای آیین نامه نظام راهبری شرکتی و کفایت ضمانت اجرایی آن از طریق مقایسه سال های پس از اجرا با سال های قبل از اجرا می پردازد.

۲- مبانی نظری و مروری بر پیشینه پژوهش

مدیران شرکت ممکن است تصویر گمراه کننده ای از وضعیت واقعی یک شرکت ارائه نمایند و به منظور حفظ موقعیت خود در شرکت یا افزایش منافع خود زمانی که پاداش بر مبنای سود حسابداری محاسبه می شود، سود گزارش شده را دستکاری نمایند (کنستیشن و همکاران ۲۰۱۰). بر مبنای نظر کانگ و کیم (۲۰۱۱) مدیریت سود در درجه اول بهره‌وری شرکت را تحت تاثیر قرار داده و در نهایت ممکن است ثروت سهامداران شرکت را از بین ببرد. با توجه به این توضیحات چگونه می توان اطمینان کرد که مدیران از آزادی عمل خویش در راستای منافع سرمایه گذاران استفاده خواهند کرد. به منظور دستیابی به این اطمینان، نظارت موثر بر اعتبار گزارشگری مالی نقش اساسی در بازارهای سرمایه ایفا نموده که از نظر حساس یگانه و همکاران (۱۳۸۸) یکی از راه های اصلی این نظارت، حاکمیت

در سال های اخیر شرکت ها تمایل زیادی به اعمال مدیریت سود برای پوشش شرایط مالی نامناسب خود پیدا نموده اند. از آنجا که مدیران انگیزه های بسیاری برای دستکاری اطلاعات در صورت های مالی دارند، راه های بسیاری نیز حتی در چارچوب استاندارد های حسابداری برای اعمال مدیریت سود خواهند یافت. کشف مدیریت سود اعمال شده در بسیاری از مواقع نه تنها مشکل خواهد بود، بلکه در صورت کشف توسط حسابرسان شرکت، گاهی توان مخالفت با بسیاری از این تکنیک ها به دلیل هم سو بودن با استاندارد های حسابداری وجود ندارد (حساس یگانه و یزدانیان ۱۳۸۷). این موضوع قانون گذاران را بر آن داشت که به دنبال کم کردن انگیزه و فرصت مدیریت سود توسط مدیران باشند که در نهایت این امر منجر به شکل گرفتن مفهوم حاکمیت شرکتی شد. در واقع نظارت قابل انتصاب به حاکمیت شرکتی، ظرفیت مدیران برای مدیریت سود را کاهش می دهد (کلین ۲۰۰۲). در ایران، تغییر و تحولات بازار سرمایه و اهمیت نظارت بر بنگاه های اقتصادی موجب تدوین و تصویب نهایی آیین نامه نظام راهبری شرکتی در سال ۱۳۸۶ توسط بورس اوراق بهادار تهران شد. تدوین آیین نامه مذکور در راستای افزایش کارایی و اثربخشی هیات مدیره و مدیریت ارشد در ایجاد و استقرار نظام نظارت کارآمد می باشد. انتظار می رود استقرار این نظام به اجرای اثر بخش وظایف هیات مدیره و رعایت الزامات قانونی کمک موثری نماید. با گذشت چند سال از تدوین و الزام به اجرای آیین نامه نظام راهبری شرکتی در ایران، این سوال پیش می آید که آیا آیین نامه مذکور به اهداف خود رسیده است یا خیر؟ تحقیقات پیشین از جمله حساس یگانه (۱۳۸۷)، (۱۳۸۴) نشان داده است که یکی از نتایج مهم اجرای

۳-۱- استقلال هیات مدیره و مدیریت سود

استقلال اعضای هیات مدیره یکی از ارکان اصلی در نظام راهبری شرکتی می باشد که منجر به نظارت موثر و محدودیت در شیوه‌های مدیریت سود می‌شود. کن و همکاران (۲۰۰۷) اظهار داشتند مدیران غیر موظف در ترکیب هیات مدیره به دلیل استقلال شان نسبت به مدیران موظف، نقش مهمی در نظارت بر عملکرد شرکت های سهامی دارند. همچنین از دیدگاه تئوری نمایندگی می توان چنین فرض کرد که مدیران غیرموظف وظیفه نظارت بر سایر اعضای هیات مدیره را بر عهده دارند.

۳-۲- جدایی نقش مدیرعامل از رئیس هیات مدیره

ضرورت تفکیک نقش مدیرعامل از رئیس هیات مدیره از ویژگی های هیات مدیره مطلوب در ساختار حاکمیت شرکتی بوده و علت این موضوع در جداسازی حوزه های نظارت و اجرا به منظور افزایش کنترل سهامداران می باشد. در صورتی که مدیر عامل رئیس هیات مدیره نیز باشد، به این وضعیت دوگانگی وظیفه مدیر عامل گفته می شود و در این حالت مدیر عامل اختیارات بیشتری دارد (آقایی و همکاران ۱۳۸۸). اما قدرت دادن به یک شخص، استفاده از قدرت تصمیم گیری بر اساس ملاحظات شخصی به جای دستیابی به اهداف سازمان را برای او فراهم نموده و امکان ایجاد تضاد منافع را به همراه خواهد داشت. در چنین موقعیتی با توجه به دیدگاه لیو و لو (۲۰۰۷) نظارت سهامداران در مورد مسائل مهم دشوار بوده که این خود به نظر کرنر و میلان (۲۰۰۸) ۲۰۰۹، با مدیریت سود بیشتر مرتبط خواهد بود. این در حالی است که رهنما و همکاران (۱۳۹۰) هیچ نوع رابطه ی معنا داری را میان جدایی نقش مدیر عامل از رییس هیات مدیره با مدیریت سود نیافتند.

شرکتی است که در برگیرنده مجموعه ای از روابط میان مدیریت شرکت، هیات مدیره، سهامداران و سایر گروه های ذینفع است. چن و همکاران (۲۰۰۷) در تایوان تحقیقی انجام داده و به این نتیجه رسیدند که استقلال مدیران، عضو مالی مستقل هیات مدیره و رئیس هیات مدیره مستقل با احتمال کم با مدیریت سود مرتبط می باشد. در پژوهشی دیگر ماریون و ماجلا (۲۰۰۸) تاثیر اصلاحات حاکمیت شرکتی ملزم شده توسط قانون کرب ۹ را با استفاده از تجزیه و تحلیل مقطعی از ۲۰۰ شرکت در بورس اوراق بهادار استرالیا برای سال های مالی ۲۰۰۰ و ۲۰۰۵ مورد بررسی قرار دادند. نتایج حاصل از مطالعه نشان داد که اصلاحات اداره شرکت در افزایش استقلال هیات مدیره موثر بوده و این افزایش منجر به کاهش مدیریت سود شده است. از سوی دیگر کنستیشن و همکاران (۲۰۱۰) دریافتند که تصویب اجباری ساز و کار های حاکمیت شرکتی هیچ تاثیری بر اثربخشی شرکت ها و مدیریت سود ندارد. ساحلان نیز (۲۰۱۱) در مطالعه خود تاثیر اصلاحات الزام شده مالزی را در بروز شیوه های مدیریت سود در میان شرکت های فهرست شده مالزی بررسی کرد. نتایج نشان داد که شیوه های مدیریت سود در دوره بعد از اصلاحات پایین تر از دوره قبل از اصلاحات است و اینکه اصلاحات در کاهش مدیریت سود موثر بوده و متغیرهای حاکمیت شرکتی ارتباط قابل توجهی با مدیریت سود دارند. آئین نامه نظام راهبری شرکتی در ایران نیز بر نقش هیات مدیره و کمیته حسابرسی بعنوان ساز و کارهای های نظارتی درون سازمانی حاکمیت شرکتی تاکید دارد. از آنجائی که اطلاعات مربوط به کمیته حسابرسی به دلیل عدم دسترسی قابل جمع آوری نبوده در این مطالعه تنها ویژگی اعضای هیات مدیره مورد بررسی قرار می گیرد.

۳-۳- میزان مالکیت سهام اعضای موظف هیات**مدیره**

حاکمیت شرکتی یکی از ابزار های کاهش هزینه های نمایندگی است. مرادزاده فر و همکاران (۱۳۸۸) بیان کردند، ساز و کار های حاکمیت شرکتی می تواند فرصتهای مدیریت سود را کاهش و در نتیجه کیفیت سود را افزایش دهد. در این خصوص تئوری نمایندگی بیان می کند، تلاشی که مدیران در راستای سودآوری شرکت انجام می دهند تابع میزان مالکیت سهامی است که در واحد تجاری دارند. اگر چه انگیزه مدیران بر اساس عملکرد مالی است، اما اگر این سود مستقیماً به خود آنها برگردد عملکرد بهتری را در زمینه اجرایی خواهند داشت. هم چنین مجتهدزاده (۱۳۹۰) در پژوهشی اظهار داشت مالکیت مدیران و هیات مدیره به آنها انگیزه می دهد که شرکت را در راستای رسیدن به عملکرد بهتر یاری کنند و نظارت مدیران با دقت بیشتری صورت گیرد. به منظور افزایش کارآمدی مدیران، آیین نامه نظام راهبری شرکتی بورس اوراق بهادار تهران، هیات مدیره را ملزم به تعهد مالکیت سهام مطابق با قانون تجارت و اساسنامه می کند و در این آیین نامه تمهیداتی در نظر گرفته شده که در طول مدتی که شخص عضو هیات مدیره می باشد، تعداد سهام معینی را تا تاریخ همکاری حفظ نماید.

۴- فرضیه های تحقیق

بر اساس پرسش اصلی تحقیق و با عنایت به مبانی نظری مطرح شده، فرضیه های تحقیق به شرح زیر تدوین شده است:

فرضیه اول: به دنبال اجرای آئین نامه نظام راهبری شرکتی، بین تغییرات ایجاد شده در سطح استقلال هیات مدیره و مدیریت سود، رابطه معنادار وجود دارد.

فرضیه دوم: به دنبال اجرای آئین نامه نظام راهبری شرکتی بین تغییرات ایجاد شده در جدایی نقش مدیر عامل از رئیس هیات مدیره و مدیریت سود، رابطه معنادار وجود دارد.

فرضیه سوم: به دنبال اجرای آئین نامه نظام راهبری شرکتی بین تغییرات ایجاد شده در میزان مالکیت سهام اعضای موظف هیات مدیره و مدیریت سود، رابطه معنادار وجود دارد.

۵- روش شناسی تحقیق

تحقیق حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر نوع روش تحقیق به صورت توصیفی و همبستگی خواهد بود. اطلاعات لازم برای آزمون فرضیه ها از گزارش های مربوط به خلاصه تصمیمات مجمع عمومی عادی که توسط سازمان بورس منتشر می شود و هم چنین گزارش فعالیت سالیانه هیات مدیره که به مجمع عمومی عادی صاحبان سهام ارائه می شود و صورت های مالی حسابرسی شده شرکت ها، استخراج گردیده است. سایر اطلاعات با استفاده از نرم افزار ره آورد نوین گرد آوری و تجزیه و تحلیل نهایی به منظور بدست آوردن نتایج از رگرسیون ترکیبی داده ها به کمک نرم افزار spss16 انجام شده است. جامعه آماری تحقیق حاضر، شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد. به منظور انتخاب نمونه آماری شرکت هایی که دارای ویژگی های زیر بودند به عنوان نمونه آماری انتخاب و بقیه حذف گردیدند:

- ۱) به دلیل متفاوت بودن ماهیت فعالیت شرکت های سرمایه گذاری، بیمه، لیزینگ و بانک ها، فعالیت شرکت های انتخابی تولیدی باشد.
- ۲) برای انتخاب نمونه ای همگن، قبل از سال ۱۳۸۵ در بورس تهران پذیرفته شده باشند و از ابتدای

دست مدیران موظف بر تعداد کل سهام عادی صادر شده در سال ۱۳۸۸ در مقایسه با سال ۱۳۸۵ و متغیر مجازی DIF_CEO بدین شکل ارائه می شود که ۱ در صورتی که مدیرعامل و رئیس هیات مدیره شرکت بعد از اجرای آئین نامه نظام راهبری شرکتی تفکیک شده اند، صفر برای شرکت هایی که هیچ گونه تغییری نداشته اند و ۱- برای شرکت هایی که مدیر عامل و رئیس هیات مدیره یک شخص واحد است.

متغیر وابسته

متغیر وابسته در این تحقیق DIF_PACDA است، که نشان دهنده تفاوت مدیریت سود شرکت ها در سال ۱۳۸۸ در مقایسه با سال ۱۳۸۵ می باشد. مطابق تعریف کوتاری (۲۰۰۵) تعدیل عملکرد با استفاده از اقلام تعهدی اختیاری (PACDA) معیاری برای سنجش مدیریت سود می باشد. تحلیل مدیریت سود بر مبنای اقلام تعهدی اختیاری جاری به جای کل اقلام تعهدی انجام شده می باشد. پارامترها برای محاسبه اقلام تعهدی جاری مورد انتظار (ECA) با استفاده از معادلات زیر محاسبه می شود:

$$\frac{TCA_{i,t}}{TA_{i,t-1}} = \alpha_0 \left(\frac{1}{TA_{i,t-1}} \right) + \alpha_1 \left(\frac{\Delta REV_{i,t}}{TA_{i,t-1}} \right) + \alpha_2 (ROA_{i,t-1}) + \varepsilon_{j,t} \quad (1)$$

$$\frac{ECA_{i,t}}{TA_{i,t-1}} = \alpha_0 \left(\frac{1}{TA_{i,t-1}} \right) + \alpha_1 \left(\frac{\Delta REV_{i,t} - \Delta REC_{i,t}}{TA_{i,t-1}} \right) + \alpha_2 (ROA_{i,t-1}) + \varepsilon_{j,t} \quad (2)$$

$$PACDA = \left(\frac{TCA_{i,t}}{TA_{i,t-1}} - \frac{ECA_{i,t}}{TA_{i,t-1}} \right)$$

TCA_{i,t}: مجموع اقلام تعهدی جاری که برابر است با سود خالص (سود قبل از اقلام غیر مترقبه و عملیات متوقف شده) به اضافه استهلاک دارایی های ثابت مشهود و نامشهود منهای وجه نقد عملیاتی برای شرکت i در سال t.

سال ۱۳۸۵، سهام آنها در بورس مورد معامله قرار گیرد.

(۳) به منظور انتخاب شرکت های فعال، معاملات این شرکت ها در طول سال های ۱۳۸۸-۱۳۸۵ دچار وقفه نشده باشد.

(۴) به منظور قابلیت مقایسه و برای جلوگیری از ناهمگونی، سال مالی آنها منتهی به ۲۹ اسفند ماه بوده و نباید در فاصله سال های ۱۳۸۸-۱۳۸۵ تغییر سال مالی داده باشند.

(۵) صورت های مالی و یادداشت های توضیحی آنها قابل دسترس باشد.

بر این اساس جامعه آماری تحقیق شامل ۱۳۳ شرکت در هر سال می باشد. علت استفاده از دو مقطع زمانی ۱۳۸۵ و ۱۳۸۸ این است که با وجود این که آئین نامه نظام راهبری شرکتی در ایران در سال ۱۳۸۶ تصویب شده است، عملاً این آئین نامه از سال ۱۳۸۷ اجرایی شده است به همین خاطر به منظور بررسی اثرات کامل این آئین نامه از داده های سال ۱۳۸۵ به عنوان سال قبل از اجرای آئین نامه مذکور و از داده های سال ۱۳۸۸ به عنوان داده های بعد از اجرای آن بهره گرفته ایم تا بتوانیم اثر اجرای آئین نامه نظام راهبری شرکتی را بر روی مدیریت سود بررسی کنیم.

۱-۵- متغیرهای پژوهش و نحوه سنجش آنها متغیرهای مستقل

در این پژوهش متغیرهای مستقل عبارتند از: شاخص های حاکمیت شرکتی که شامل استقلال هیات مدیره، جدایی نقش مدیرعامل از رئیس هیات مدیره و میزان مالکیت سهام مدیران موظف می باشد.

متغیر DIF_PBNED تفاوت نسبت اعضای غیر موظف هیات مدیره به کل اعضای هیات مدیره در سال ۱۳۸۸ در مقایسه با سال ۱۳۸۵ را بیان می کند، متغیر DIF_SHARE تفاوت در تعداد سهام عادی در

DIF_L/P : تفاوت سود / زیان سال ۱۳۸۸ نسبت به سال ۱۳۸۵ کمتر از صفر مقدار ۱ و در غیر این صورت صفر، می باشد.

$DIF\_GEARING$: تفاوت (بدهی کوتاه مدت + بدهی بلند مدت - پول نقد) تقسیم بر حقوق صاحبان سهام در سال ۱۳۸۸ در مقایسه با سال ۱۳۸۵ می باشد.

DIF_SIZE : تفاوت لگاریتم طبیعی کل دارایی ها به میلیون ریال در سال ۱۳۸۸ در مقایسه با سال ۱۳۸۵ می باشد.

الگوی آزمون فرضیه‌ها

مدل کلی تصریح شده جهت بررسی فرضیه های تحقیق، عبارت است از:

$$DIF\_PACDA = \beta_1 + \beta_2 DIF\_PBND + \beta_3 DIF\_CEO + \beta_4 DIF\_SHARE + \beta_5 DIF\_ROA + \beta_6 DIF\_L/P + \beta_7 DIF\_GEARING + \beta_8 DIF\_SIZE + \varepsilon$$

به دلیل نوع داده های مورد مطالعه روش آماری مورد استفاده در این تحقیق رگرسیون چند متغیره میباشد.

ΔREV_{it} : تغییر سود خالص برای شرکت i در سال t .
 ΔREC_{it} : تغییر حساب های دریافتی برای شرکت i در سال t .

$ROA_{i,t-1}$: نسبت سود خالص قبل از اقلام غیرمترقبه به کل داراییها برای شرکت i در سال $t-1$.

$TA_{i,t-1}$: مجموع دارایی ها برای شرکت i در سال t .

$\epsilon_{i,t}$: ضریب خطا برای شرکت i در سال t .

متغیرهای کنترلی

رابطه بین حاکمیت شرکتی و مدیریت سود توسط عوامل دیگری تحت تاثیر قرار می گیرد که بایستی کنترل شوند. با توجه به مطالعات پیشین، عوامل رایجی کنترل شد که به نظر می رسد از عوامل تعیین کننده و اثرگذار بر مدیریت سود می باشد.

DIF_ROA : تفاوت سود خالص قبل از کسر

بهره تقسیم بر مجموع دارایی ها در سال ۱۳۸۸ در مقایسه با سال ۱۳۸۵ می باشد.

۶- نتایج پژوهش

۶-۱- آمار توصیفی

جدول شماره ۱

متغیر	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار
DIF_PACDA	-۱/۰۹	۰/۸۳	-۰/۰۰۷۸	۰/۲۵۲
DIF_PBND	-۰/۸۰	۰/۶۰	۰/۰۱۰۲	۰/۱۹۸
DIF_CEO	-۱/۰۰	۱/۰۰	۰/۰۱۵۰	۰/۲۱۳
DIF_SHARE	-۰/۹۲	۰/۸۹	-۰/۰۲۴۱	۰/۳۲۸
DIF_ROA	-۰/۵۶	۰/۲۳	-۰/۰۵۰۵	۰/۱۲۴
DIF_L/P	۰/۰۰	۱/۰۰	۰/۳۳۸۳	۰/۴۷۵
DIF_GEARING	-۲۳/۶۸	۶۰/۵۸	۰/۰۳۷۵	۷/۸۱۶
DIF_SIZE	-۰/۷۰	۱/۳۱	۰/۳۲۹۵	۰/۳۱۱

۲-۶- ضريب همبستگي پيرسون

جدول شماره ۲

متغير	DIF_PACDA	DIF_PBNED	DIF_CEO	DIF_SHARE	DIF_ROA	DIF_L/P	DIF_GEARING	DIF_SIZE
DIF_PACDA	۱							
DIF_PBNED	۰/۲۱۱*	۱						
DIF_CEO	-۰/۰۴۵	۰/۱۷۶*	۱					
DIF_SHARE	۰/۱۹۱*	-۰/۳۳۸	۰/۱۰۸	۱				
DIF_ROA	۰/۴۵۵	۰/۱۱۴	۰/۰۷۷	-۰/۰۷۲	۱			
DIF_L/P	۰/۰۰۲	-۰/۰۰۹	-۰/۱۲۳	-۰/۰۶۰	-۰/۴۲۸	۱		
DIF_GEARING	۰/۰۴۰	۰/۰۸۹	-۰/۰۰۸	۰/۰۴۶	۰/۲۲۵	-۰/۲۳۲	۱	
DIF_SIZE	۰/۱۹۳	-۰/۰۵۶	-۰/۰۳۳	۰/۰۰۹	۰/۱۹۳*	-۰/۳۰۶	۰/۱۲۱	۱

* معنی دار در سطح ۹۵ درصد

در این جدول مشاهده می شود، ضریب تعیین معادل ۰,۳۲۳ می باشد که بیان گر این است که ۳۲ درصد از تغییرات متغیر وابسته را می توان به وسیله متغیر های مستقل و کنترلی توضیح داد و موید قدرت توضیح دهندگی مدل می باشد. همچنین نتیجه آزمون K-S بیانگر نرمال بودن توزیع خطای حاصل از برازش مدل رگرسیونی است.

نتایج آزمون نشان می دهد که بین تفاوت نسبت اعضای غیر موظف هیات مدیره در سال های ۱۳۸۸ نسبت به سال ۱۳۸۵ با مدیریت سود ارتباط منفی و معناداری با ضریب ۰/۱۹۶- وجود دارد. در بررسی بیشتر این مدل می توان مشاهده نمود که افزایش نسبت اعضای غیرموظف هیات مدیره به دنبال اجرای آئین نامه نظام راهبري شرکتي، کاهش مدیریت سود را به دنبال داشته و به عبارت دیگر نتایج به دست آمده از این گزاره حمایت می کند که شرکتهایی که ساختار هیات مدیره خود را به دنبال تصویب آئین نامه نظام راهبري تغییر میدهند، مدیریت سود کمتری دارند. لذا با اطمینان ۹۵٪ می توان فرضیه اول تحقیق را تایید نمود مبنی بر اینکه بین تغییرات استقلال هیات مدیره به دنبال اجرای آئین نامه نظام راهبري شرکتي و مدیریت سود، رابطه معنی داری وجود دارد.

جدول ۲ نتایج ضریب همبستگی پیرسون بین مدیریت سود و متغیرهای مستقل و کنترل، مورد استفاده در این تحقیق را ارائه می کند. نتایج این جدول نشان می دهد که تفاوت بین نسبت مدیران غیر موظف عضو هیات مدیره و همچنین تفاوت بین میزان مالکیت سهام مدیران موظف با مدیریت سود همبستگی منفی و معنی داری وجود دارد، در حالی که تفاوت جدایی نقش مدیرعامل از رئیس هیات مدیره با مدیریت سود همبستگی معناداری وجود ندارد. همبستگی منفی بین نسبت اعضای غیر موظف هیات مدیره با مدیریت سود از این استدلال حمایت می کند که اگر تعداد اعضای مستقل هیات مدیره افزایش یابد، بر اساس نظر بیسلی (۱۹۹۶) احتمال اشتباه و جعل گزارشات کاهش می یابد و برنظارت مدیریت سود اثرگذار است.

همان طور که در جدول ۳ مشاهده می شود مقدار احتمال مربوط به معنی داری مدل رگرسیون طبق آزمون فیشر برابر ۰,۰۰۰ می باشد که از سطح آزمون ۵٪ کمتر بوده و می توان برازش مدل رگرسیون را بر متغیرهای تحقیق، معنی دار دانست و همچنین ضریب دوربین واتسون نیز نشان دهنده عدم خود همبستگی بین متغیرهای مستقل پژوهش می باشد. همان گونه که

نتایج فرضیه سوم نشان می دهد که بین تغییرات در میزان مالکیت سهام مدیران موظف و مدیریت سود به دنبال اجرای آئین نامه نظام راهبری شرکتی همبستگی منفی وجود دارد ولی معنی دار نیست. لذا فرضیه سوم مبنی بر اینکه بین تغییرات میزان مالکیت سهام مدیران موظف و مدیریت سود به دنبال اجرای آئین نامه نظام راهبری شرکتی رابطه معناداری وجود دارد، با ضریب اطمینان ۹۵٪ رد می شود. این یافته با نتیجه تحقیق ماریون و ماجلا (۲۰۰۸) که نشان می دهد بین میزان سهام در دست مدیران موظف و مدیریت سود به دنبال اصلاحات حاکمیت شرکتی رابطه مثبت و معنی دار وجود دارد، مخالف می باشد. تحلیل متغیرهای کنترل تحقیق نشان می دهد که رابطه میان ROA، L/P و SIZE با مدیریت سود مثبت و معنی دار است.

یافته ها همسو با تحقیق کرنر و همکاران (۲۰۰۹)، کلین (۲۰۰۲)، رهنما (۱۳۹۰) و آقای و چالاکلی (۱۳۸۹) می باشد.

نتایج آزمون فرضیه دوم نشان می دهد که بین تغییرات جدایی مدیر عامل شرکت از رئیس هیات مدیره در سال ۱۳۸۸ نسبت به سال ۱۳۸۵ و مدیریت سود ارتباط منفی وجود دارد، اما معنی دار نیست. لذا با ضریب اطمینان ۹۵٪، فرضیه دوم مبنی بر این که بین جدایی مدیر عامل از رئیس هیات مدیره و مدیریت سود به دنبال اجرای آئین نامه نظام راهبری شرکتی رابطه معنی داری وجود دارد، رد می شود. شاید بتوان گفت که این امر به دلیل عدم تاکید صریح آئین نامه نظام راهبری شرکتی به جدایی نقش مدیر عامل از رئیس هیات مدیره می باشد. این یافته با نتیجه مطالعه رهنما (۱۳۹۰) و حساس یگانه (۱۳۸۷) مطابق و مخالف نتیجه ساحلان (۲۰۱۱)، مشایخی (۲۰۰۷) می باشد.

۳-۶- نتایج رگرسیون

جدول شماره ۳

متغیر	ضریب	آماره t	احتمال معنی داری
CONSTANT	-۰/۰۲۴	-۰/۷۷۲	۰/۴۴۱
DIF_PBNED	-۰/۱۹۶	-۲/۱۷۳	۰/۰۳۲
DIF_CEO	-۰/۰۷۸	-۰/۸۶۳	۰/۳۹۰
DIF_SHARE	-۰/۰۶۰	-۰/۹۷۹	۰/۳۲۹
DIF_ROA	۱/۰۶۷	۶/۲۸۷	۰/۰۰۰
DIF_L/P	۰/۱۸۹	۳/۰۱۷	۰/۰۰۳
DIF_GEARING	-۰/۰۰۲	-۰/۶۵۷	۰/۵۱۲
DIF_SIZE	۰/۱۴۹	۲/۳۶۱	۰/۰۲۰

F = ۸/۵۱۵

P-value = ۰/۰۰۰

R2 = ۰/۳۲۳

Durbin-Watson = ۱/۹۱۳

سطح استقلال هیات مدیره با سطوح پایین تر مدیریت سود مرتبط است و به عبارتی دیگر می توان بیان کرد که تصویب و اجرای آئین نامه نظام راهبری شرکتی در افزایش استقلال هیات مدیره و کاهش

۷- نتیجه گیری و بحث

نتایج این تحقیق نشان می دهد که به دنبال تصویب آئین نامه نظام راهبری شرکتی در ایران، استقلال هیات مدیره بهبود یافته به طوری که بهبود

۳) به سازمان بورس و اوراق بهادار توصیه می‌شود، نسبت به ارائه اطلاعات مطلوب و شفاف شرکت‌های بورسی نظارت بیشتری داشته باشند، و عوامل تأثیر گذار بر مدیریت سود را بیشتر مدنظر قرار دهند.

فهرست منابع

* آقای، محمدعلی؛ چالاک، پری (۱۳۸۸)، بررسی رابطه بین ویژگی‌های حاکمیت شرکتی و مدیریت سود در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. تحقیقات حسابداری و حسابرسی، شماره ۱ (۴)، ۵۴-۷۷.

* آقای، محمدعلی؛ اعتمادی، حسین؛ آذر، عادل (۱۳۸۸). ویژگی‌های حاکمیت شرکتی و محتوای اطلاعاتی سود در بورس اوراق بهادار تهران با تاکید بر نقش مدیریت سود، فصلنامه علوم مدیریت ایران، شماره ۴ (۱۶)، ۲۷-۵۳.

* حساس یگانه، یحیی؛ رئیس، زهره؛ حسینی، سید مجتبی (۱۳۸۸)، رابطه بین کیفیت حاکمیت شرکتی و عملکرد شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه علوم مدیریت ایران، سال چهارم، شماره ۱۳، ۱۰۰-۷۵.

* حساس یگانه، یحیی؛ یزدانیان، نرگس (۱۳۸۷)، تاثیر حاکمیت شرکتی بر کاهش مدیریت سود، فصلنامه مطالعات حسابداری، شماره ۱۷.

* حساس یگانه، یحیی (۱۳۸۴). حاکمیت شرکتی و کیفیت گزارشگری مالی، حسابدار رسمی، شماره ویژه.

* رهنمای رودپشتی فریدون، هبیتی فرشاد، طالب نیا قدرت اله، نبوی چاشمی سیدعلی (۱۳۹۰). ارائه الگوی سنجش تاثیر مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی بر مدیریت سود در بورس اوراق بهادار تهران. حسابداری مدیریت؛ ۵ (۱۲): ۷۹-۱۰۰

مدیریت سود موثر بوده است. هم چنین نتایج موید این مطلب است که بین جدایی مدیرعامل از رئیس هیات مدیره رابطه معناداری وجود ندارد که شاید بتوان گفت، این امر به دلیل عدم تاکید صریح آئین نامه نظام راهبری شرکتی به تفکیک نقش مدیرعامل از رئیس هیات مدیره و عدم وجود منع قانونی برای این موضوع می باشد. این تحقیق شواهدی را یافته است که بین میزان سهام در دست مدیران موظف و مدیریت سود به دنبال اجرای آئین نامه نظام راهبری شرکتی رابطه معناداری وجود ندارد. بنابراین نتایج این مطالعه اهمیت استفاده از نظارت را به منظور بهبود شیوه های نظام راهبری شرکتی به دلیل نقش اساسی آن در نظارت بر فعالیت های مدیران موظف، به خصوص در فرایند گزارشگری مالی برجسته می کند. با توجه به نتایج این تحقیق به منظور اثر بخشی بیشتر آئین نامه نظام راهبری شرکتی در ایران به عنوان یک ابزار نظارتی در بازار سرمایه پیشنهاد می شود اصلاحاتی در آئین نامه مزبور صورت پذیرد و همچنین این آئین نامه به قانون تبدیل شده تا از ضمانت های اجرایی قوی تری بهره مند گردد. علاوه بر آن، پیشنهادات دیگری به شرح زیر ارائه شده است:

۱) از آنجایی که نتایج تحقیق رابطه معنادار بین ترکیب هیات مدیره و مدیریت سود را نشان می‌دهد به سرمایه گذاران پیشنهاد می‌شود که قبل از اتخاذ تصمیم مبنی بر سرمایه گذاری در شرکت، ترکیب هیات مدیره شرکت را مورد مطالعه قرار دهند و در خصوص شرکت هایی که مدیران غیرموظف کمتری دارند با احتیاط بیشتری تصمیم گیری نمایند.

۲) اعضای غیر موظف هیئت مدیره استقلال خود را حفظ و نقش نظارتی بر عملکرد شرکت را به نحو مطلوب ایفا نمایند.

- Korea, [The International Business & Economics Research Journal](#). Vol. 10, Iss. 2; pg. 53, 14 pgs.
- * Ken Y. Chen, Randal J. Elder and Yung-Ming Hsieh, (2007). Corporate Governance and Earnings Management: The Implications of Corporate Governance Best-Practice Principles for Taiwanese Listed Companies, *Journal of Contemporary Accounting & Economic,s* Vo13, No 2 pp: 73-105
  - * Klain,A.(2002). Audit committee, Board of director characteristics and earning management, *Gournal of Accounting and Economic*.
  - * Kothari, S., Leone, A. and Wasley, C. (2005), "Performance matched iscretionary accrual measures", *Journal of Accounting and Economics*, Vol. 39, pp. 163-97.
  - * Liu, Qiao; Lu Zhou (Joe) (2007). Corporate governance and earnings management in the Chinese listed companies: A tunneling perspective, *Journal of Corporate Finance*.
  - * Marion R. Hutchinson and Majella Percy, 2008, An investigation of the association between corporate governance,earnings management and the effect of governance reforms, *Accounting Research Journal*, Vol. 21 No. 3, pp. 239-262.
  - * Mashayekhi, B. (2007), Characteristics and firms Board of director discretionary accruals management: The case of Iran, Fifth international Business Research Conference, Dubai, United Arab Emirates.
  - * Norman M S, Takiah M I and Mohid M R (2005). "Avoidance of Reported Earnings Decreases and Losses: Evidence from Malaysia", *Malaysian Accounting Review*, Vol. 4, No. 1, pp. 25-37.
  - * Sahlan, L A (2011). The Malaysian Listing Requirement Reforms and Earnings Management Practices of Public Listed Firms, *The IUP Journal of Corporate Governance*, Vol. X, No. 2, 7-36
  - * Xie, B., N. Wallace, and J. Peter (2003) Earnings management and corporate governance: the role of the board and the audit committee, *Journal Corporate Finance*, 9, 295-316
  - * مجتهدزاده، ویدا (۱۳۹۰). رابطه نظریه نمایندگی و مالکیت مدیریت در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، تحقیقات حسابداری، سال سوم، شماره دهم.
  - * مرادزاده فرد، مهدی؛ ناظمی اردکانی، مهدی؛ غلامی، رضا؛ حجت اله فرزانی(۱۳۸۸)، بررسی رابطه بین مالکیت نهادی سهام و مدیریت سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران ، فصلنامه بررسی های حسابداری و حسابرسی، شماره ۵۵.
  - * Beasley, M.S. (1996), An empirical analysis of the relation between the board of director composition and financial statement fraud", *The Accounting Review*, Vol. 71, pp. 443-65.
  - * Chen, Ken; J. Elder, Randal and Hsieh, Yung-Ming (2007). Corporate Governance and Earnings Management: The Implications of Corporate Governance Best-Practice Principles for Taiwanese Listed Companies, *Journal of Contemporary Accounting & Economics* Vo13, No 2 (December),pp: 73-105
  - * Constantinos Chalevas and Christos Tzovas, (2010). The effect of the mandatory adoption of corporate governance mechanisms on earnings manipulation, management effectiveness and firm financing, *Managerial Finance*, Vol. 36 No. 3, pp. 257-277
  - * Cornett, Marcia Millon; Marcus, Alan J.; Tehranian, Hassan(2008). Corporate governance and pay-for-performance: The impact of earnings management , *Journal of Financial Economics* 87 , 357-373
  - * Cornett, Marcia Millon; McNutt, Jamie John; Tehranian, Hassan (2009). Corporate governance and earnings management at large U.S. bank holding companies, *Journal of Corporate Finance* 15, pp: 412-430
  - * Dechow, P.M., Sloan, R.G. and Sweeney, A.P. (1996), "Causes and consequences of earnings manipulation: an analysis of firms subject to enforcement by the SEC", *Contemporary Accounting Research*, Vol. 13, pp. 1-36.
  - * [Kang](#), Sun-A and [Kim](#), Yong-Shik (2011). Does Earnings Management Amplify The Association Between Corporate Governance And Firm Performance?: Evidence From